

אמת חֵבֶר הלאומים, פריז (איור: א' שיק, 1931)

"ונהרו אליו כל הגויים" היהודי שביקש מחבר הלאומים שטח לבית המקדש

דיווח 'דאר היום' שוועדת המנדטים דחתה את הצעת הד"ר ברסלוי "להקים מחדש בא"י על הר ציון את בית המקדש היהודי". בדבר נכתב ב-9.12.1926 כי הרב ברסלויר העומד בראש "קבוצת מקובלים חרדים ותיקים בירושלים" דרש מוועדת המנדטים להשיב לעם היהודי "חלקת אדמה על הר המוריה לשם הקמת בית המקדש העברי". מיהו אותו רב מהפכן, ומהם שמו הנכון ותוארו? בארכיון חבר הלאומים בז'נבה נמצאה זהותו של יוזם הדיון: דוד הוגו מיליצ'ר (Militscher). תעודות משפחתיות ורישומי ועד הקהילה היהודית בברסלאו (כיום ורוצלב בפולין) מעידים כי נולד בי' באב תרמ"ד (1.8.1884) בעיירה אולש (כיום אולשניצה בפולין). בילדותו עברה משפחתו להתגורר בברסלאו, שבה חיה קהילה יהודית ענפה ובה שכן בית המדרש המפורסם לרבנים. לפרנסתו כקצב במפעל משפחתי לנקניקים, וב-1921 התחתן עם מתילדה (מלכה) לבית סוברסקי. אין בידנו מידע האם אכן הוסמך לרבנות או זכה בתואר דוקטור, כנטען בכתבות לעיל.

בינואר 1920 הוחלט בוועידת השלום שנערכה בפריז על הקמת 'חֵבֶר הלאומים' (The League of Nations). פעילותו העיקרית של הארגון התמקדה בקידום פעולות הומניטריות ובפיקוח על המדינות שקיבלו מנדט לקיים שלטון זמני בשטחי חסות. מדינות אלו נדרשו להציג דין וחשבון שנתי על ניהול השטח שבחסותן בפני 'ועדת המנדטים' של חבר הלאומים. הוועדה הורכבה מנציגי מדינות שאינן מנדטוריות, אך גם לציבור הרחב התאפשר להביע את דברו בפני הוועדה.

ועדת המנדטים דנה בבניית המקדש

ב-16.11.1926 פורסמה בעיתון 'הצפירה' הכותרת: "ועדת המנדטים דנה בדבר בנין בית המקדש". בגוף הידיעה נכתב כי בוועדת המנדטים של חבר הלאומים בז'נבה התקיים דיון סודי בהצעתו של ד"ר ברסלוי, "המציע להקצות בירושלים שטח מתאים על-מנת לשוב ולבנות עליו את בית המקדש". כעבור כשבועיים (28.11.1926)

מר מ. [מיליצ'ר] הוא בן 58, עושה רושם קשה. חי במשך שנים על-חשבון הצבור, ולמרות היותו בעל-מקצוע (קצב ונקניקן), הננו חושבים [...] כי סדור המשפחה הזאת יתקל בקשיים עצומים. קשה להניח שאדם זה יהיה מסוגל להסתדר באופן עצמאי במקצועו, אם גם יעמידו לרשותו סכום כסף מסוים. כן אינו בא בחשבון, מפאת גילו והרושם שהוא עושה, לקבלת עבודה בתור שכיר (אצ"מ, מ' 6P.1287).

כחודש לאחר עליית המשפחה החליטה הלשכה הסוציאלית למען עולי גרמניה להעבירה לנתניה, בתקווה שמיליצ'ר ישתלב שם בתעשיית הנקניק. לכך נדרשה הלוואה בסך 40 לא"י, אולם זו לא אושרה בידי המוסדות. גם קרוביו סרבו לסייע בקליטתו, עקב מצוקה כלכלית. בני הזוג התגוררו בתל-אביב, ובערוב ימיהם חיו עם קרובי משפחה בשכונת כפר שלם. אחת מאלו העידה כי מיליצ'ר עסק ברוכלות ושמר על אורח חיים דתי.

למרות הקשיים, מיליצ'ר לא חדל מעתירותיו למנהיגי העולם. ביולי 1945, בתום מלחמת העולם השנייה באירופה, הוא כתב עזומה למלך אנגליה ג'ורג' השישי - בגרמנית. בדבריו הוא קרא לפתיחת שערי ארץ ישראל לעלייה חופשית ולתרגום 'הצהרת בלפור' לפסים מעשיים. להוכחת צדקתו נשען מיליצ'ר על תמיכתה של ארצות הברית בהקמת מדינה יהודית בארץ ישראל. עוד הזכיר את השתתפות בני העם היהודי בכוח הלוחם של כוחות הברית, שסייעו בהשגת הניצחון על גרמניה הנאצית בעוד שליש מבני עמם הושמדו. מיליצ'ר קיבל אישור לקוני מהמזכיר הראשי של ממשלת המנדט כי פנייתו הועברה למזכירות הממשל הבריטי באנגליה.

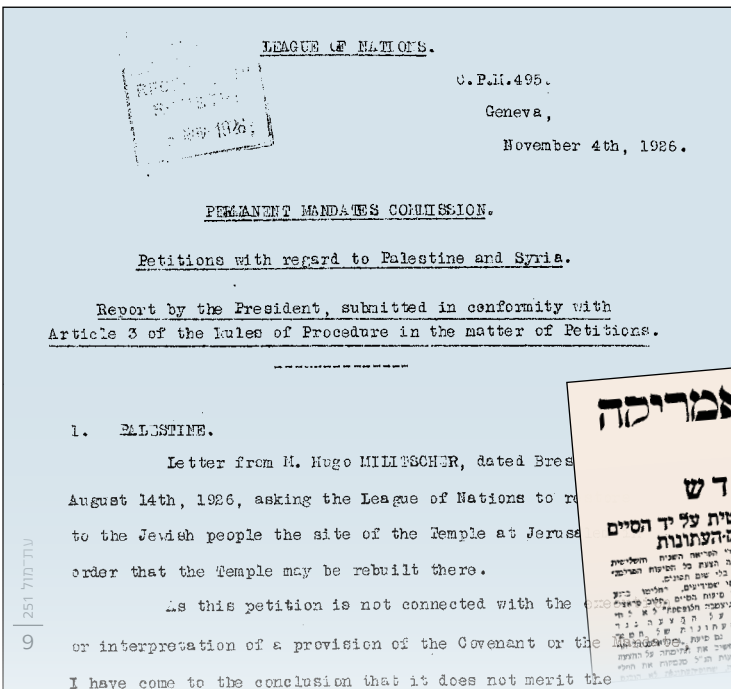
בחלוף שנתיים נוספות, בנובמבר 1947, התקבלה באו"ם, שהחליף את חבר הלאומים, ההחלטה על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל. מיליצ'ר זכה לראות בקום המדינה, ונפטר בקיץ 1955. פעילותו הציבורית של מיליצ'ר ומניעיו אינם ברורים די הצורך. פנייתו לחבר הלאומים הייתה אחד הניסיונות המוקדמים להעלאת הסוגיה על סדר היום העולמי במאה ה-20.

תודתי לרוני אליאן על הסיוע במחקר הגנאלוגי על אודות משפחת מיליצ'ר, ולבני המשפחה על המידע שהעבירו לידי.

ב-14 באוגוסט 1926 עתר מיליצ'ר לחבר הלאומים בדרישה "להשיב לעם היהודי את מקום המקדש בירושלים בכדי לבנות בו מחדש את בית המקדש". פנייתו הועברה לדיון במושב העשירי של ועדת המנדטים. יושב ראש הוועדה, אלברטו תיאודולי מאיטליה, הציע שלא לקיים דיון בעתירתו. תיאודולי היה מתנגד חריף למפעל הציוני בארץ ישראל ולמנדט הבריטי על הארץ. בין היתר, הוא טען כי בריטניה חותרת לחיסול החסות הקתולית על המקומות הקדושים.

ישיבת ועדת המנדטים נערכה ב-4.11.1926, ועסקה בין היתר בארץ ישראל ובסוריה. בפרוטוקול הישיבה, אכן נזכרת עתירתו של מיליצ'ר לחבר הלאומים בדבר השבת מקום המקדש ליהודים לצורך הקמת בית המקדש. אולם בפועל, לא התקיים דיון מהותי בפנייתו. בהחלטת הו"ר תיאודולי נקבע כי "העתירה איננה קשורה בביצוע או בפרשנות לאמת חבר הלאומים או לכתב המנדט על ארץ-ישראל ולכן אינה יכולה להידון בוועדת המנדטים". הוועדה לא טרחה לעדכן את מיליצ'ר בהחלטתה, אך כשבועיים לאחר הישיבה החלו להתפרסם בעיתונות היהודית באירופה ובארץ-ישראל הדיווחים שצוטטו לעיל. נראה שיער מגוריו של מיליצ'ר, ברסלאו, היא שגרמה לגרסאות השונות בדבר שמו (ברסלוור, ברסלוי, ברסלויר). בניסיון לברר מה עלה בגורל עתירתו, כתב מיליצ'ר לחבר הלאומים פעם נוספת במאי 1927. רק אז נענה באופן רשמי בדבר ההחלטה שלא לדון בה כלל.

פרוטוקול הדיון מ-4.11.1926, שנפתח בעתירתו של מיליצ'ר

ה'נקניקן' מגרמניה נוזף במלך בריטניה

ב-1931 עברו בני הזוג מיליצ'ר לברלין והתגוררו בה כשלוש שנים. בעקבות עליית היטלר לשלטון הם עזבו את גרמניה ונדדו שלוש שנים נוספות בפריז ובווניה. באוגוסט 1937 עלו בני הזוג לארץ ישראל יחד עם שתי בנותיהם, ליזלוטה ורות. הם עלו במסגרת העלייה החמישית, עם אשרת עלייה (סרטיפיקט) מסוג C - אשרה שהעניקה הסוכנות היהודית לבעלי מקצוע שלהם "סיכוי מוחלט" לקבלת עבודה בארץ. בלשכת העלייה בתל-אביב תמחו כיצד אושרה עליית המשפחה מלכתחילה:

